

Tallinna Linnateatri kevad

Tallinn...
Euroopa 2011
kultuuripealinn

Helene Vannari "ise" poeb tegelaskuju varju

Helene Vannari on loomult tagasihoidlik, kuid väga tundlik teatrihing, kelle õpetaja Voldemar Panso arvas, et tema armastus teatri vastu on platooniline. 60 aastat elus ja pool sellest laval, tõestab siiski täiesti vastupidist - jäägitut kiindumust ja lapseõlve unistuse täitumist. Paljudel meist nii on läinud?

Helene Vannari: Kasvasin üles Tartus ja sealt on pärit ka mu esimene teatrimulje. Ma ei mäleta enam täpselt, mis lavastust ma Vanemuises vaatasin, kuid mind lummas ja köitis see maailm jäägitult. Teadsin sellest hetkest peale, et tahan saada näitlejaks.

Kui olin jõudnud umbes seitsmendasse klassi, siis pahandas minust vanem õde, kes oli arvatavasti ka suurem realist, et jätkub mul ka kannatust kogu aeg teatrist sonida ja arvas, et see võib olla küll iga lapse unistus, aga on aeg juba millelegi reaalsele mõelda. Midagi muud siiski asemele ei tulnud.

16-aastaselt astusin Vanemuise stuudiosse. Sisseastumine toimus Tartu Kirjanike Majas, rahvast oli palju ning mäletan, et komisjonis istusid nii Epp Kaidu, kui Kaarel Ird. Ei tea, mis ma seal tegin, aga sisse ma sain.

Meiega tegeles palju kirjan- dusteadlane Viktor Samoilov, kes oli esimese Vanemuise stuudio lõpetaja. Ta tegi etüüde ja rääkis teatrist ning oli igati erudeeritud ja huvitav inimene. Harri Karro ja Helend Peep andsid lavakõne ja Aasa Tammur liikumise ja tantsu tunde.

Kristiina Garancis: Palju stuudiolasi sinu ümber oli?

H.V.: 20 umbes, aga palju pudes- ne ära. Õpetajad kedagi ise välja ei praakinud, sest stuudio eesmärk oli teadliku teatrivea- taja kasvatamine. Mulle jäi sellest väheseks, kuid mäletan, et seal oli huvitav käia. Endal oli mul selline kaval mõte, et uurin seal näitemängu tegemist, et proovida kahe aasta pärast juba Panso kooli sisse saada. Stuu- dios aga hoiatati meid, et me ei püüaks Lavakunstikoolist unis- tadagi, sest Panso võtab vastu ainult väga ilusaid tüdrukuid. See kõik mind ei hirmutanud ja ma otsustasin ikkagi proovida. Sisseastumisel teadsin, et vara- semat kokkupuudet teatriga tuli varjata, sest seda ei peetud heaks tooniks ja arvati, et inime- ne peab olema „puhas leht“. Ju ma olin siis niipalju arg, et

kellelgi ei tekkinud kahtlustki, et ma juba teatrit „nuusutanud“ olin.

Olen oma elus mitu korda pidanud tõestama, et tahan ja väärin teatritöö tegemist. Kui esimene kord oli Vanemuise stuudiosse saamine, siis teine oli Panso kooli astumine ning kolmas uuesti teatrisse tööle minemine.

K.G.: Kui palju teatrit ja millist vaatjana nautinud oled?

H.V.: Lapseõlves püüdsin teat- ris käia nii palju, kui Tartus või- malik oli – vaatasin Vanemuise lavastusi ja Eesti Draamateatri gastrolle. Mäletan aega, kui lõpetas teatrikooli teine lend ja nad käisid Tartus külalis- etendusil andmas. Neid täna- val kohates arvasin, et nad on maailma kõige õnnelikumad inimesed.

K.G.: Millised olid tolleage- sed lemmikuid - lavastused ja näit- lejad?

H.V.: Olin kuskil 16-aastane kui Draamateater mängis Tartus lavastust „Kahekesi kiigel.“ Teel teatrisse mõtlesin oma lapse aruga, et täna küll ei ole huvi- tav etendus, sest laval on ainult kaks näitlejat. Sain aga sellest teatritükist oma elu suurima elamuse. Ants Eskola ja Velda Otsuse imeline duett - see on siinemaani meeles.

Juba noorena mäletan seda, et mulle meeldisid tohutult vanemad näitlejad, tõelised meistrid - Katrin Vålbe, Lisl Lindau ja Linda Tubin. Tänapäeval on need arusaamised nihku- nud. Teater on palju noorene- nud ning noorus ongi väärtus omaette. Vanad näitlejad olid ja on aga väga värvikad ja eri- nevad.

K.G.: Sind võlub küpsus ja süga- vus?

H.V.: Jah, see just võlub. Noo- ruses oli mitu korda võimalus käia Moskvas ja Leningradis. Kõikidesse kuulsatesse teatri- tesse oli võimalik imekombel ka sisse saada. Tagankal vaat- tasime etendust ükskord lausa ühel jalal seistes.

Mind on alati köitnud karak- ternäitlejad. Kord mängis Vene- maal ühes Ostrovski näidendis vana eidekest päris noor neiu. See oli minu jaoks väga jahma- tav, et näitleja suutis olla nii „teine“ kui ta ise oli.

Seda sorti teater on täna- päeval devalveerunud. Nüüd on laval oluline olla ise, aus ja loomulik. Mulle tundub tihti, et sellest kõigest jääb väheks. Näitlejal peaks olema oskus olla „rohkem“ kui ta ise on. Peab



Amm - W. Shakespeare'i „Romeo ja Julia“, 1992

olema väga suur isiksus, kui ainult endana suudad publikut köita. Mulle meeldib puggeda mõne karakteri ja kuju taha – siis tunnen end isiklikult laval hästi.

K.G.: Soontaganal Raivo Trassi lavastuses „Soolaev“ olid Mammana vägaqi mahlakas karakter.

H.V.: Jah, hakkasin juba vara- kult kehastama endast palju vanemaid tegelasi. Mulle on alati tundunud, et olen lühike ja väike, et peaksin teatud karak- terrollide tarvis olema füüsilis- selt suurem ja võimsam. Selleks tuleb kasutada valerindu või puusi.

Üldiselt on mul selline ise- loom, et olen arg või kartlik, see ei peaks aga tegelikult näit- leja natuuriga kokku sobima. Ilmselt just seetõttu meeldibki mulle teatris keegi teine olla.

Lava olen ma ka vähem kartnud, kui paljusid muid asju. Kui mu elus on olnud üks kinnisidee, siis on see näitlejaks saamine ja pean endale tunnistama, et seetõttu olen ma õnnelik.

K.G.: Mis tegelikult selle näit- leja saamise soovi taga on aga olnud?

H.V.: Minu jaoks on teater olnud võluriik, täiesti teine reaalsus ja olen alati tahtnud olla selle erilise maailma sees. Mul pole kunagi olnud erilist tahet ennast demonstreerida - vas- tasel juhul oleksin kaugemale jõudnud. Pole ka kunagi soo- vinud esimene olla, vaid teis- tega koos ja hea lavastaja käe all midagi teha. See on and- nud võimaluse läbi elada palju põnevaid elusid.

Teatrikooli aeg läks pabinaga ja kartusega, et ma välja kukun. Nõudmised olid suured ja ma

mäletan, et esimese poolaasta lõpus ütles Panso minu kohta: „See on õis, mis pole veel puh- kenud ja ei tea, kas puhkebki.“

K.G.: Nii ütleski?

H.V.: Täpselt nii. See oli ilus ja poeetiline aga väga karm. Esi- mese aasta lõpuks õnnestus mul Tammsaare „Tõe ja õiguse“ Ramilda monoloogiga eri- alaeksam viis miinusega saada. Panso ütles teise poolaasta alguses, et nüüd võtame käsile kõige raskema ehk monoloogi ning igaüks pidi endale ise teksti otsima. Algas poolaastane töö, kuhu kuulus monoloogi laiendamine st lahti kirjutamine ehk mida inimene mõtleb, kui ta tegelikult teatud sõnu rää- gib jne. Arvatavasti pean olema tänuulik Tammsaarele.

Mäletan üht proovi, kus Panso küsis minu käest, et kas ma teatrit armastan. Mina

vastasin loomulikult jaatavalt, tema aga nentis: „Teie, armas laps, armastate teatrit platoo- niliselt.“ Arvan, et siin tabas ta midagi olulist minu olemuses. Ma ei rutta eriti oma tundeid väljendama ja olen tihti vait ja vaoshoitud. Olen sündinud kala tähtkujus – see on ka üks ilmetu tegelane. Olen tähele pannud, et ärritan lavastajaid oma nn ükskõiksusega. Sellega, et neile jääb arusaamatuks, kas ma ikka tegelen mõttetööga ja olen proovis „kohal“. Ma ei rutta ka lavastajale takka kiitma. Pole ma ka oma olemust eriti muutma kippunud - lavastajate hulgas on mul oma lemmikud, aga ma ei näita seda välja, sest suurte sõnade ütlemine tundub olevat võlts.

Pärast teatrikooli olin neli aastat Ügalas. Ma ei tundnud end eriti koduselt, sest sealne töömeetod oli erinev sellest, mida me teatrikoolis õppisime. Kui neli aastat täis sai, siis lah- kusin teatrist ja olin kaks aastat kodune. Seejärel tuli uuesti end tõestama hakata, et teatrisse saada. Linnateatri eesotsas oli sel ajal Kalju Komissarov, kes võttis mind inspitsiendina tööle.

K.G.: Mis oli esimene uuesti lavale astumise roll?

H.V.: Siin töötas lavastajana Kaarel Kilvet, kes oli minu kursusevend ja tema andiski mulle esimese võimaluse ehk revolutsionääri naise rolli Rein Saluri näidendis „Kes ma olen?“. Pärast seda lavastust otsustas Kalju mind uuesti näitlejana tööle võtta. Olen mänginud väga pisikesi rollikesi, lausa riis- meid ja mõelnud, et kui mõni teatrikooli üliõpilane teaks, et teda ootaks sama lavasaatus, siis purskuks ta lausa nutma. Sellele vaatamata tundsin juba Noorsooteatri ajal, et mulle siin teatris meeldib.

Tore oli ka Mati Undiga koos töötada. See protsess oli ette- arvamatu ning sageli jahmat- tas ta oma soovidega. Mäletan lavastusi „Vedel vorst“, „Väike- ses häärberis“, „Priius - kallis anne“, „Taeva kingitus“, „Irma Vipi saladus“. Üheks õnnestun- umaks koostöö mõttes pean Slawomir Mrožeki „Tangot“. Esimesest proovis peale laa- bus kõik. Osalised armastasid ja hoidsid seda lavastust väga ja igaüks andis endast parima, et tükk ei laguneks ega kaotaks oma sära.

Jät kub >> algus lk 1

Seda mängiti nii hea tunde-
dega, et etenduse lõppedes ei
raatsitud laiali minna, vaid
jääd istuma ja joodi näiteks
mõni vein ära. Linnateatri
jaoks on minu kogemuse põhjal
aga olnud kõige õnnelikum aeg
Elmo Nüganeni peanäitejuhi
periood.

K.G: Millised on olnud sulle eriti
südame lähedased tegelased?

H.V: Neid on ikka olnud. Vana-
ema Eugenia roll lavastusest
„Tango“, Kate Osbourne „Inish-
maani igerikust“, Amm „Romeo
ja Juliast“, ning Donnazza
ühest probleemsest lavastusest
„Elizabeth – naine juhuse tah-
tel“. Lisaks olen töötanud kodu-
teatrist väljaspool. Üks armsa-
maid osatäitmis oli minu jaoks
Proua Schneider muusikalist
„Cabaret“. Minule üllatusena
sattus lavastust „Inishmaani
igerik“ vaatama Georg Mal-
vius ja pakkus elus mulle ühe
huvitava väljakutse. Kuna
ma pole aga laulev näitleja, siis
esmakordselt proovis makilt
muusikat kuulates ehmunud, ja
mõtlesin, et see ei saa iial teoks,
et mina neli lugu „ära teen“. Ma
pole kunagi ühegi teatritöö
pühul nii palju pabistanud ja
samas rõõmu tundnud. See oli
tõeline enda ületamine.

Selles töös puutusin kokku
ka dubleerimisega. Näitlejad
on asendamist alati kartnud
ning Linnateatris seda üldse
ei rakendata. Olen oma elus
seda umbes kolmel korral tei-
nud. Esimene kord dubleerisin
Laine Mägi Pärnus ühes Kivi-
rähki jandis, teine kord Meeli
Sõõti Draamateatri lavastu-
ses „Siin“ ja kolmas kord Helgi
Sallot „Cabaret“s. Meil pole
ühegi dublandiga omavahelisi
arusaamatusi tekkinud, vaid
vastupidi - olen nende kõigiga
headsõbraks saanud. Arvan, et
võib küll dubleerida, selles pole
midagi halba ja teatris annaks
see võimaluse mitmele näitle-
jale huvitavat tööd teha.

K.G: Hoopis erilise rolli on sinu
Vargamäe Mari Tammsaare/
Nüganeni lavastusest „Karin.
Indrek. Tõe ja õigus. 4.“

H.V: Sellel rollil on oma võlu.
Istun terve pika etenduse nur-
gas. Alguses ei saanud ma kui-
dagi aru, et miks ma pean kogu
aeg st neli ja pool tundi laval
olema. Küsisin lavastaja Nüga-
neni käest, et kas pärast oma
repliiki esimese vaatuse lõpus,
võiksin ma lavalt lahkuda. Ta
vaatas mind ja ütles: „Saa aru,
ema ootab ju alati. Selle eten-
duse käigus olen palju pisaraid
valanud, sest esiteks on Tammsa-
are tekst väga hea ja valus
ning teiseks mängivad kolleegid
nii hästi, et see läheb hinge.“

K.G: Üks kuldne mõte noore-
matele kolleegidele.

H.V: Mulle on läinud väga süda-
messe Panso austus kirjaniku
sõna vastu. Ta pidas meile
loengu Tammsaare sõnakasu-
tuse täpsusest, lauseehitusest
ning kordumatusst stiilist. Kui
näitleja proovi tulles eksis isegi
sõnadega „ja“ või „et“, siis löi ta
tekstiraamatu kinni ja soovitas
homme tulla sõna-sõnalt peas
oleva tekstiga. Meil pole õigus
kirjaniku sõna muuta, lihtsus-
tada või kohandada. Ei ole vaja
täiendada teksti ja hirmu tunda,
et mõte ei tule autori sõnadega
välja.

Vestles Kristiina Garancis



Anu Lamp (Sinjoora Froia) Elmo Nüganeni (Sinjoor Ponza) teatraises embuses - L. Pirandello „Nii see on(kui teile nii näib)“, 2006

Kiri õpetajast. Anu Lamp

Varjatud juubeliõnnitlus

Kuidas on see võimalik, et tea-
ter suudab tekitada vaatajas
nõndavõrd ülevaid tundeid,
taban ma end aeg-ajalt mõt-
lemas. Kes mäletab stseeni
lavastuses „Karin. Indrek. Tõe
ja õigus. 4.“, kui Karin (Hele
Kõre) on pärast pidu Kõögertali
juures teel koju ning kohtub
rongijaama ooteruumis lidaga
(Anu Lamp), kelle mees on just
maha jätnud. Kõleda hommi-
kuvalguse ja sigaretsuitsuse
ooteruumi hämaruses jahma-
tatakse publikut sügavuti. On
kolmanda aastatuhande esi-
mene kümnend ning mina olen
seda stseeni saalist korduvalt
vaadanud. Pisarad tilguvad.
Teatri võlu on nendes inimes-
tes, kes annavad endast laval
kõik.

Minu esimene kohtumine
Anu Lambiga oli teleekraani

vahendusel. See oli tema Karl-
sson katuselt. Küll ma hiljem
imestasin, kui sain teada, et
Karlssonit mängis naine. Olin
siis viie aastane. Hiljem kohtu-
sin temaga teatrikoolis. Lava-
kunstikooli seinte vahel sai
Anu suust kuulda seda, kuidas
kõlab eesti keel. Ning ka seda,
et keelel ei ole ainult kõla, vaid
ka mõte. Anu on suurepärase
eesti keele õpetaja, tabasin end
kord kolmandal koolikursusel
mõtlemas. Oleksin ma ka kes-
koolis sellist eesti keelt saanud.

Ja siis me kõnelesime Anuga,
tegime tööd värsiga ning luge-
sime luulet. Ühel hetkel oli
õppetöök Molière ja seejärel
Aavik. Eesti keeleuendaja
vaimuse ning vaimustuse süs-
tis meisse Anu. Ning sellest vor-
mus neljanda kursuse lõpuks
diplomilavastus „Keeleuuen-
duse lõpmatu kurv“ (ja too lõp-

mattu ongi sääli kahekordse
„t“- tähega). Vahepeale jäid
veel paroodiakava ning lava-
lised tekstid.

Ühes Anu lavakõne tun-
nis lugesime Marie Underi
luuletust „Tuudaimimar-
jad“. „Ruuben mu Ruuben,
säält üle soo ... mulle noid
tuudaimimarju too“. Kogu
selles teoses oli midagi maa-
gilist ja müstilist. Keele ja
mõtte kõla. See luuletus on
meid kummitama jäänud.
Nüüd, mõned aastad hil-
jem, on meie kursusekaas-
laste koosviibimistel löödud
korduvalt lahti Underi paks
kogumik ning loetud seda
neljaleheküljelist luuletust.
Vahel kitarril saatel, vahel
lauluna, vahel niisama.

„Meile on palju antud ...

ikka oleme nõutud,“ kirjutas
kunagi Juhan Viiding. Praegu-
ses labasuse virrvarris on raske
jääda iseendaks ning vedada
oma asja. Väärtustada seda,
mis meile on antud ning hoida
esivanemate pärandit. Oleme
nõutud. Nii selles mõttes, et
kõik tahavad kogu aeg midagi,
kui ka selles mõttes, et mida
nüüd teha ja kuidas olla. Anu
on inimene, kes pole heale soo-
vile ning palvele öelnud kunagi
„ei“. Kuidas ta küll kõike jõuab
olen ma vahel ikka mõelnud. Ja
kuidas olla tänases hetkes nii,
et poleks nõutust. Seda on raske
õppida ja õpetada, aga õpetaja
saab selleks vihjeid anda. Hoi-
a seda, mida sulle antakse. Hoi-
a sellest kümne küünega kinni
ning ära lase kahtlusel hinge
pugeda. Olla ISE ongi kõige
raskem. Ka siis, kui sa oled nõu-
tud.

Näitleja Anu Lamp on pak-
kunud laval väga palju ilusaid
ja väga palju kurbi elamusi.
See on oskus tungida oma rolli
ning ka vaataja hingemaailma
ning urgitseda seal kergla-
selt ning kõlavas emakeeles.
Kirjandusala juhataja Anu
Lamp on andnud koduteatritele
palju. Mitmed materjalid on
tema otsitud ja vahest ka tõl-
gitud. Temast paremat tõlkijat
on raske leida. Õpetaja Anu
Lamp on andnud hindamatu
ellusuhtumise ning väärtuse
tekstile, sõnale ja mõttele. Ini-
mene Anu Lamp oskab nae-
ratada ning naerda nii, et sel-
les peegeldub kogu maailma
ellusuhtumise ja väärtuse
õõm ning helgus. „Oh, oleks
rohkem inimesi nagu Anu,“
tahaks pateetiliselt lõpetada...
ja lõpetangi. Sest just seda ma
mõtlen.

Õpilane Veiko Tubin

Tagasi Vargamäele!

Kui Elmo Nüganen tuli ühel
teatri loomenõukogu koosole-
kul välja ideega mängida kõiki
Tammsaare „Tõe ja õiguse“ osi
Vargamäel, peeti seda alguses
headsõnaks. Mõte tundus
liiga suur, liiga ootamatu, liiga
teostamatu. Ometi hakkasid
mosaiikillid kokku sobituma.
Linnateatritele ja Nüganenile
oli tehtud ettepanek tuua Eesti
Vabariigi 90. aastapäeva raames
välja eesti dramaturgiaal põhinev
suvelavastus Albu vallas, Tammsa-
are kodukohas. Lähenevas
oli Tammsaare 130. sünniaasta-
päev. Paari eelneva aasta jooksul
olid Linnateatris esietendunud
Nüganeni „Tõe ja õigus. Teine
osa“ ning „Karin. Indrek. Tõe

ja õigus. 4.“ ja Albu vallas Jaanus
Rohumaa vabaõhulavastus „Var-
gamäe kuningriik“, mis valmis
Pärnu „Endla“ ja Rakvere Teatri
koostöös, põhinedes romaani
esimesel ning viiendal köitel.
Niisiis, ootas lavastamist veel
üksnes kolmas osa. Ja miks mitte
tuua teine ja neljas osa Põrgula-
valt Vargamäe maadele?

Tulla „Tõe ja õiguse“, Tammsa-
are keskseima, olulisima ja
armastatuima romaani teatriversi-
oonidega kirjaniku sünnipaika,
see on kummardus Tammsaarele
ja tema kohale Eesti kultuuriloos.
Ja ühtaegu meeldetuletus, et
meil on, mille üle uhkust tunda
ja tänulik olla. „Tõe ja õigus“ on
enamast kui lihtsalt romaan, see

on ühe rahva saatuse jälgi ja
mõttestaja läbi murrangulise
aja – 1870ndaist kuni
1930ndate aastateni.

„Tõe ja õiguse“ tervikpilt
rullub vaatajate ees lahti Albu
vallas 13. juunist kuni 12. juu-
lini. Kukenoosi viljakuvatis,
kus mõõdunud suvel võis
näha Mart Kolditsa „Proffeti-
tit“, mängitakse nüüd „Tõe
ja õigus. Teist osa“. Ülejäänud
kolm lavastust etenduvad
spetsiaalselt Vargamäe põlde-
dele püstitatud vabaõhulava-
del. Seni puuduva kolmanda
osa dramatiseeringu kirjutab
Urmas Lennuk, lavastuse
toob välja Elmo Nüganen nii
Linnateatri näitlejate kui ka

külalisnäitlejatega. Kuna tege-
mist on 1905. aasta revolutsiooni
ümber keerleva tegevustikuga,
töötab inimeseks jäämist, reet-
mist, ausust ja usku vaagiv kol-
mas osa, mille keskmes on mõt-
leja ja vaatleja loomuga Indrek,
tuua kaasa ka vaatamängulisi
massi- ja lahingustseene.

Ühel korral, 21.-22. juunil,
mängitakse maha ka 22-tunnine
„maratonetendus“ – kõik neli
etendust üksteise järel, tunni
paari pikkuste pausidega, alus-
tades kell 12 päeval ja lõpetades
järgmisel keskhommikul. Kahel
nädalavahetusel on vaatajatel
võimalik näha ka „poolmara-
toni“, mis tähendab, et koos
ööbimisega saab kahe päeva

jooksul ära vaadata kõik osad
peale „Vargamäe kuningriigi“.

Suveprojekt „Tagasi Varga-
mäele“ saab teoks Tallinna Lin-
nateatri, Pärnu teatri „Endla“,
Rakvere Teatri, Albu valla ja A. H.
Tammsaare Muuseumi Varga-
mäel koostööna. Etenduse pile-
tid lähevad müüki 15. aprillil.

Huvilised saavad lugeda värs-
ket infot ettevalmistuse kohta
Vargamäe suveks kodulehekül-
jelt: www.linnateater.ee ja märk-
sõna „päevik“ lingilt. Täpsem
teave etenduskohtade, piletiinfo,
ööbimis- ja toitlustamisvõima-
luste ning muu vajaliku kohta
ilmub peatselt ka kodulehe ning
trükitakse eraldi brošüüriga.

Triin Sinissaar

Kaks meest ja mõistatus

TULEKUL!

Oleg ja Vladimir Presnjakov
"Ohvrit mängides"

Lavastaja Mart Koldits
Kunstnik Iir Hermeliin

Esietendus Taevalaval
29. märtsil 2008.

Mängivad: Priit Võigemast, Aleksander Eelmaa, Epp Eespäev, Allan Noormets, Rain Simmul, Andres Raag, Mart Toome, Piret Kalda, Kalju Orro, Indrek Ojari, Andero Ermel, Marje Metsur, Ene Järvis, Helene Vannari

"Ohvrit mängides" on vaimukas ja tänapäevast irooniline ühiskonnapeegel, mis lahkab üht ürgseimat inimlikku tunnet - hirmu. Peategelane Valja on kõrgharidusega noor mees, kes töötab miilitsas, kehastades kuritegude rekonstruktsioonide ajal ohvrit. Valja on hamletlik tegelane, kes küll märkab elu ebaõiglust ja pealiskaudsust ning kannatab selle tõttu, kuid ometi ei suuda asuda tegutsesema, et olukorda parandada - vähemalt kuni hetkeni, mil kujutus ja tegelikkus omavahel lõplikult segamini lähevad. Presnjakovide näidend, mida on mängitud edukalt nii Venemaal kui mujal Euroopas ja mille põhjal on vändatud ka film, pakub teravat groteski ja koomiliselt halastamatut sissevaadet kaasaegsesse ühiskonda.

Pole õieti talv ega kevad. Valitseb ebamäärane hall tuimus nagu põhjamaisel argipäeval ikka. Mart Koldits ja Priit Võigemast peas aga sügelevad mõtted, mida märtsi lõpul uue lavastusena „Ohvrit mängides“ ka näha saab. Üks lavastab, teine mängib peasa. Lugu kõrgharidusega noormehest Valjast, kes elab kodus, jageleb ema ja pärast isa surma perekonnapea koha hõivanud onuga ja käib poliitsete kuritegude rekonstrueerimisel ohvrit mängimas. Ja tal näib olevat maailmaga probleem. Või on maailmal temaga probleem?

Laur Kaunissaare: Priit lavastas mõne aasta eest Viljandi Ugallas vendade Presnjakovide varasema näidendi „Terrorism“. Nüüd tood sina lavale temaga peaosas „Ohvrit mängides“. Kuidas see näidend su kätte jõudis?

Mart Koldits: Ma leidsin selle teksti juba paar aastat tagasi, siis, kui see tõlgiti. Peategelane Valja

ja tema seisund ja probleemistik on seesama, millega mina oma elus maadlen. See on lihtsalt nii omane tükki. Aga tollal selgus, et näidendi tõlke lavastamine oli reserveeritud ja et selle oli tellinud Priit (Võigemast). Siis sain ma Priiduga mingis teatris kokku, asi tuli jutuks ja Priit ütles hoopis, et tegelikult meeldiks talle kõige rohkem Valjat mängida, mitte näidendit lavastada. Ja mina vastu, et siis ju klappiks suurepärast, sest mina tahaksin väga seda lavastada. Ja nüüd tuli Priit tööle meie teatrisse ja kõik otsad jooksidki ilusti kokku.

L.K: Näidendis on selged vihjed ühele tuntud klassikateosele. Miks mitte kohe „Hamletit“ lavastada?

M.K: Ütleks nii, et tänapäeval on Presnjakovide hamleteid rohkem kui Shakespeare'i hamleteid. Nad on levinum liik.

L.K: Mulle näib, et ideoloogiline ummikseis, mis vaevab Valjat, on kuidagi mõtteliselt seotud õhus oleva tupikuga - pole palju neid, kellele oleks tõeliselt uusi ideid. Mille poolest erineb Valja Hamletist?

M.K: Ei teagi, kas seda Valjat vaevab just ideoloogiline ummikseis, kuid tal on vastumeelsus ühiskonna tegemistest osa võtta küll. Lisaks hirm enda kaotamise ees, mis väljendub paradoksina just tahtes olla nõ mitte keegi. Teda vist tõesti kummitab mingi hirm nii oleviku, kui ka tuleviku ees. Valja on nagu Hamletki suur mõistatus. Samas, võib tema tegelast kõrvutada ka Moliere'i Misanthroobiga ja kindlasti on neid karaktereid veel. Valja põhiline vahe nendega on aga see, et ta ei ole õilis. Ta ei saagi olla! Tänapäeval? Kas see oleks üldse võimalik? Ta on ju nõ cover. Copy of the copy of the copy of the copy... Kogu toimuv on tema jaoks kaotanud oma usutavuse. Seega, ei jäägi tal muud üle, kui lihtsalt mängida - mitte millestki tõsiselt osa võtta. Aga tundub, et see mäng ise on kohati Valja jaoks maru tõsine. Ta otsib selle kaudu midagi olulist.

L.K: Aga sina ei paku ka mingit uut sihti välja?

M.K: (Ohates) Mina ei paku midagi välja. See oleks järjekordne copy. Küsimisest ja läbimängimisest ei oska mina enda jaoks usutavalt kaugemale minna.

Kes on Valja?

Priit Võigemast: Valja on mees, kes esindab põlvkonda. Ühte sellist, kellest keegi suurt midagi ei tea ega eriti teada ei tahagi. See on see põlvkond, kelle kohta keskealised inimesed - minu vanemate vanused ja võibolla ka ma ise, küsiks, et mis kuradi tüüp see selline on, kellel on kõigest pohhui? Näidendis on isegi repliik, et tal on pohhui isegi sellest, et tal on kõigest pohhui. (Naerab.)

Kohe-kohe jõub kätte see aeg, kui selle põlvkonna inimesed peaks võtma juhtimise üle. Peaksid hakkama riiki, tramme ja trolle, tuumajaamaelektoriaamu juhtima. Aga nad on nagu mingis omas maailmas - ei lähe kaasa üldise sebumise eufooriaga - naised, laenud, lapsed, ametikõrgendus. Nad ei leia selles mõtet.

L.K: On see lavastus siis nagu mingi äratuskell?

P.V: Jah, mingis mõttes küll. Mulle tundub, et see materjal võiks kõnetada seda põlvkonda. Nendest ei saada hästi aru, mis ei tähenda aga seda, et neil ei oleks oma mõtet.

L.K: Kas sina saad aru?

P.V: Võib ju seda seltskonda kiruda, kes istuvad päevad läbi arvutites, kuid selles ei saa süüdistada ainult neid, sest soodsa pinnase selliste inimeste tekkimiseks on loonud eelmise põlvkond. Ega nende enda põlvkond kõiki neid masinaid välja mõelnud. Kõik on neile ette söödud - palun tundke ennast hästi! Aga kui sul on kõik võimalused käes, siis tundub nagu polekski mingisuguseid võimalusi ja tekib vastureaktsioon.

L.K: Aga millalgi saavad need inimesed ju ometi ka 40seks, 50seks, 70seks. On siis tegu katastroofi eelaimdusega?

P.V: Võib-olla. Aga samas on väga keeruline anda lühikest-konkreetselt vastust, sest see näidend on väga hästi kirjutatud ja teemasid, mida ta sisaldab, on väga palju. Pea igal leheküljel üks teema.

L.K: Siis on ehk Valja nagu Hamletki - mõistatus? Üks hetk nii, teine hetk naa.

P.V: (Naerab.) Jah, on ta hull või hullu moodi kaval? Vestles Laur Kaunissaare



Minutitähne fotorekonstruktsioon lavastuse „Ohvrit mängides“ proovist.



Foto: Siim Vahur

Loodu oma loojaga. Maali „Mikko Mikiver“ avab Jüri Arrak.

Tallinna Linnateater 42. sünnipäev "Mis küll saab?"

Selline retooriline küsimus saatis pidulikku päeva 13. veebruaril seetõttu, et täna ei tea üksi teatripeere liige, millal täpselt lüüakse kopp Lavaaugus maasse, et uut moodsat hoonet ehitama hakata. Kindel on aga fakt, et teater seisab suurte muutuste lävel. Seetõttu ollakse põnevil, äraohtavad ja kõigeiks, mis tulevik toob, vaimus valmis. Sünnipäev, mis tähendab üle-majapidu, oli mitme aasta jooksul viimane omataoline. Õhus oli hellakstegevaid nostalgianoote aga ka ootusärevust.

Pidulik päev algas kell 12 Rüütelkonna hoone ees Toompeal, kus vaadati üle ajutise

kodu ruumid ja tulevane mängusaal, seejärel liiguti Metsakalmistule, kus mälestati küünlaga lahkunud kolleeg. Päikeseloojangu valgus saatis Lavaaugus lõunasööki herne-supi ja hõõgveiniga, mis oli ühtlasi kummardus menukatele musketäride lavastustele. Sooja andis suur ühistants Veneetsia perspektiivi ehk suvelavastuse „Ronk“ dekoratsioonide taustal. Lai 21 kohvituas tutvustasid õhtuhakul uue maja maketti ja jooniseid Wagner Biro lavatehnoloogia projekteeija Wolfgang Stauferi Viinist, arhitekt Andres Siim ning direktor Raivo Põldmaa. Dieles toimus traditsiooni-

line viktoriin, mis oli seekord pühendatud meie vabariigi 90. sünnipäevale ning mille koostas ja viis läbi Mart Laar. Panso saalis avas kunstnik Jüri Arrak õhtu üllatuse, milleks oli tema maal Mikk Mikiverist, kes oli aastatel 1970-74 tollase Noorsooteatri peanäitejuht. Hilisõhtul jagati välja kolleegipreemiad, koostööpartner ESPAKI auhind ning tantsiti ja pidutseti hommikuni.

13. veebruaril Panso saalis avatud maali lugu

Jüri Arrak:

"Mikk Mikiver mängis nii teatris kui elus edukalt erinevaid rolle. Pildi pealkiri ongi "Mikk Mikiver", mitte "Portree Mikk Mikiverist".

See maal pole lihtsalt näitlejast, kes lükkab eesriide kõrvale, vaid andekast ja komplitse-

ritud mehest, kes astub ühest ruumist teise, ühest olukorrast teise.

Kas ta astub lavale, või laseb eesriided kokku langeda ning kaob me silmist, seda me ei tea. Võib ka nii juhtuda, et hommikul tuleb teatrirahvas tööle ja Mikku maalil enam polegi."



Sünnipäevapeol. Toomas Kiho kingib "Akadeemia" värsked numbrid eripreemia laureaat Piret Kaldale ja publikupreemia pälvinud Elisabet Tammele.

Islandi hing - Jón Atli Jónasson

TULEKUL!

Jón Atli Jónasson
"Murdlainetus"

Lavastaja Jaanus Rohumaa
Kunstnik Aime Unt
Muusikaline kujundaja Veiko Tubin

Esietendus Hobuveskis
15. märtsil 2008.

Mängivad: Argo Aadli, Alo Kõrve,
Tõnn Lamp, Margus Tabor, Elisabet
Tamm ja Veiko Tubin

Väike islandi traallaev. Lainete
võimuses kõikuv metallkast, mille
kitsas korpus on ühtaegu koduks,
vanglaks ja maailmaks oma vähe-
arvulisele meeskonnale. Nad looda-
vad suurele kalasaagile, lahutavad
meelt videote ja kaardimänguga,
kardavad tormi ja kapteni otsus-
tusvõimetust. Nädalast nädalasse
külg külje kõrval kulgev elu muutub
kergesti painavaks, see toob esile
inimeste valu ja unistused.

1972. aastal sündinud Jón Atli Jónasson on üks praeguse aja mängitavamaid islandi näitekirjanikke. Teatri juurde sattus ta enda sõnul pooljuhuslikult, sest nooremna huvitas meest hoopis kirjandus ning esimene näidend sündis pigem soovist kirjutada, kui oma teksti laval näha. Tõeline teatrikirg tekkis aga alles pärast Londoni teatri Royal Court dramaturgiakoolitustel osalemist.

Sellest ajast alates on Jónasson teinud koostööd peamiselt väikeste alternatiivsete teatritruppidega, kes otsivad ebavalisi väljendusvahendeid ja mänguruumi. Jónassoni jaoks on oluline vältida klassikalist teatralset kõnepruuki, mida ta on näitlejannast ema kõrvalt palju näinud, seetõttu väldib ta ka liiga korrastatud dialoogi ja kasutab keelt, mida räägitakse igapäevaelus. Põnevaimateks repliikideks on Jónassoni sõnul sellised, kus tegelane püüab midagi väljendada, ei suuda aga õigeid sõnu leida ja ütleb hoopis midagi muud.

Jónasson armastab kuu-

42. SÜNNIPÄEVA PREEMIAID:

PARIM LAVASTUS
Mart Koldits
Dennis Potter „Päike soojem,
taevas sinisem“

PARIM KUJUNDUS
Iir Hermeliin
Dennis Potter „Päike soojem,
taevas sinisem“

PARIM MEESOSATÄITJA
Argo Aadli
Marie Jones „Kivid sinu taskutes“

PARIM NAISOSATÄITJA
Külli Teetamm
Ann Jellicoe „Nöks“

PARIM KÕRVALOSATÄITJA
Veiko Tubin
Carlo Gozzi „Ronk“

PARIM LAVASTUSALA TÖÖTAJA
Veeli Tamm, riietaja

PARIM MAJA TÖÖTAJA

Raini Kukk, haldusjuht

PUBLIKUPREEMIA
Elisabet Tamm - 230 häält

„ESPAKI“ NÄITLEJAPREEMIA
Indrek Ojari

ERIPREEMIA
Teatrisõprade klubi toimikond

Teatri juhtkonna preemiad:
Indrek Ojari
Elisabet Tamm
Ursula Ratasepp
Katri Lehtlaan
Kalle Karindi

lata, mida inimesed ta ümber räägivad. Ta tunnistab, et sai Royal Courti draamakooolitustel kaasa tehnilised oskused ja võime näidendi struktuuri üles ehitada, kuid leiab, et oluliselt huvitavamad on islandi elu ja inimesed ning lood, mida nad üksteisele jutustavad ja mis neid puudutavad. Jónasson peab tähtsaks, et tema näidendid oleksid lokaalse spetsiifikaga ja kõneleksid neile, kes seda kohapeal vaatama tulevad. Ei ole mõtet kirjutada tervele maailmale.

Kirjanikust isa ütles pojale varases eas, et kui too suudab leida endale elus mingi muu

tegevuse peale kirjutamise, siis tehku seda. Jónasson enda sõnul küll otsis, aga ei leidnud. Kuigi ta on pidanud elus lisaks teatri, filmi ja kirjandusega seotud tegemistele ka kaluri, pizzaküpsetaja ja heavy metal DJ ametit, on veri ta siiski alati kirjutamise juurde tagasi tirinud. Samas on värvikas elukäik autorile loomingus mitmeti kasuks tulnud. Tema tuntuima näidendi, „Murdlainetus“ tegevustik põhineb suures osas Jónassoni enda kogemustel, mille ta sai suviti väikesel traalilaeval töötades. Näitemäng koosneb nende kalapüügisuvede parimatest paladest. Tõsielust pärineb näiteks ka lugu, kuidas laeva kokk loopis kogu toidu üle parda, ilmus siis, kohver käes ja mantel seljas, tekile ning palus endale takso kutsuda.

„Murdlainetus“ maailma esietendus toimus teatri Vesturport esituses 4000 elanikuga Vestmani saartel, Islandi kalatööstuse südames. Lavastust on mängitud Wiesbadeni Biennaalil, Tampere teatريفestivalil ja mitmel pool mujal, 2005. aastal pälvis see preemia rahvusvahelisel teatريفestivalil „Kuldne mask“ Moskvas. Kodumaal on „Murdlainetus“ pärjatud mitmete auhindadega ning Jónasson pälvis selle eest 2004. aastal Islandi teatريفreemia „Gríma“.

Jónasson on Tallinna Linnateatri rahvusvahelise teatريفestivali „Talveöö unenägu“ külalisena käinud ka Eestis – 2006. aasta festivali programmi raames mängis Islandi teater Frú Emilia Hobuveskis tema näidendi „Saja-aastane maja“ ja toimus ka avalik kohtumiskohtu autoriga.

Jónasson on avaldanud novellikogu „Katkendlik rütm“ ja romaani „Pakase küüsis“ ning lisaks „Murdlainetus“ ja „Saja-aastasele majale“ on ta näidendite „Kummituste karavan“, „Crowd Pleaser“, „Rambo 7“ ja „Mindcamp“ autor.



Indrek Ojari saab Arvi Liivikult ESPAKi publikupreemia

Linnateater ja ESPAK – 11-aastane kunsti ja äri sõprus

ESPAKi esindaja Arvi Liivik: Paljudel firmadel on südameasjaks sport, ESPAK aga otsustas eelistada just kultuuri. Meil on hea meel, et meil on selline partner nagu Linnateater. Oma valikut ehk Linnateatrit pole me kunagi kahetsenud. ESPAK on saanud 10 aastat ka kuldspooni auhinda, mida annab teatri eeskostel välja Tallinna linn.

7 aastat tagasi otsustasime, et kuna näitlejad saavad kord aastas riiklikul ja teatri tasemel preemiaid, siis võiksime ka omapoolse auhinna asutada. ESPAKi inimesed on vaataja rollis, seega on meie preemia nagu publikupreemia.

Auhinna pälvi otsustatakse firmasiseses hääletuse tulemusel - meil on küsitluslehed ja kuskil 50 inimest annab punkte. Kes näitlejatest rohkem punkte saab, sellele lähebki preemia.

Esialgu oli summaks 10 000 krooni, kuna aga Linnateatri sünnikuupäev on 13. veebruar, siis tõstisime sellest lähtuvalt ka

summat. Valdavalt, kuid see on paljas juhus, on meie valitud preemia saajate nimed ühtinud ka Linnateatri auhindade laureaatide omadega. Sel aastal sai meie auhinna näiteks Indrek Ojari, kes pälvis ka kolleegipreemia kui kõige rohkem laval käinud näitleja.

Kultuuri toetada on meie meelest väga oluline ja kui, siis juba ka märkimisväärses summas. ESPAKi inimesed sooviksid teada saada, kas näitlejad meie preemia üle rõõmustavad ja kas summa on ikka piisav?

Linnateatri direktor Raivo Põldmaa:

Eelmise aasta lõpus sõlmis Linnateater ESPAKiga arvult 11. lepingu. Kõige esimene leping allkirjastati aastal 1998. Koos tänase päevaga on ESPAKi toetus Linnateatri põhitegevusse 3 miljonit 700 000 krooni. Seda raha, või õigemini selles vääringsus kaup, on teatril võimalik firma kauplustest osta ning kasutada seejärel lavastuste

väljatoomiseks. Nendest vahenditest sünnivad lavakujundused. ESPAKi erakordselt suure panuse teeb väärtuslikuks veel see, et toetus on tingimusteta. Firma annab raha usaldades täielikult teatrit ja ei päri, mida me selle rahaga oleme teinud ja kuhu kulutanud. Toetuse maht on nii suur, et see võimaldab teatril rahulikult ühe aasta jooksul omadega hakkama saada.

Taoline koostöö võiks olla suurepäraseks eeskujuks ka teistele firmadele. Tähelepanuväärne on just see vorm, kuidas üks erafirma saab teatritegumisse raha suunata. Mul oleks hea meel, kui teised teatrid leiaksid endale toetajaid samadel alustel.

ESPAK annab olulise panuse ka Linnateatri kolleegipreemiasse. Firma paneb kõikidele auhinna saanud näitlejatele välja *voucheri* vääringus 4200 krooni, mille eest nad saavad firmakauplustest isiklikult vajaminevat kaup.